

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

GESKIEDENIS V1

2019

ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA EN DIE SOWJETUNIE WAAGMANSKAP GEBRUIK OM DIE KUBAANSE MISSIELKRISIS OP TE LOS?**BRON 1A**

Die bron hieronder beskryf in hooftrekke die besprekings wat lede van die Executive Committee (ExComm) van die Verenigde State van Amerika gehou het ten opsigte van die ontplooiing van Sowjetmissiele na Kuba.

Die soort mense wat by die ExComm-vergaderings betrokke was, was uiteenlopend (verskillend) en hulle menings was selfs teenstrydig. Vanaf die mees konserwatiewe, waarskynlik Generaal Taylor as voorsitter van die Joint Chiefs, of Dean Acheson, tot by die mees liberale, Adlai Stevenson, het hulle 'n wye spektrum (verskeidenheid) politieke menings ingesluit.

Die konserwatiewe radikales, verteenwoordig deur Acheson en Taylor, was ten gunste van 'n deur en deur militêre konfrontasie. Acheson self het die hele saak as 'n toets van wilskrag beskou en het geglo dat die enigste respektable weg vir Amerika 'n beslissende lugaanval was. Generaal Taylor, saam met die ander Joint Chiefs, het Acheson se posisie ondersteun. Aan die ander kant van die valk-duif-kontinuum (grens) was Stevenson. Hy het voorgestel dat Amerikaanse missiele uit Turkye en Italië onttrek word in ruil daarvoor dat die Sowjetunie dieselfde in Kuba doen. Die reaksie van die ander ExComm-lede hierop was 'n vinnige en oorweldigende weiering/nee.

Die redes wat Robert Kennedy die duidelikste teen die aanval uiteengesit is, was dat dit die dood van duisende onskuldige Kubaanse burgers en duisende Amerikaanse militêre personeel sou veroorsaak het. Die risiko is ook geloop dat sulke aanvalle tot die lanseer van kernwapens kon lei. Kennedy self het geskryf dat 'n 'verrassingsaanval die morele posisie van die VSA regdeur die wêreld sou aftakel, miskien selfs vernietig' ... Sommige was ten gunste van die blokkade omdat dit meer buigsaamheid en minder aanspreeklikheid as 'n militêre aanval gebied het. Die aanval sou 'n alles-of-niks-situasie vir beide die VSA en die Sowjetunie skep. Dit het die Sowjetunie nie tyd gegee om hul posisie vrylik te oorweeg en om aan Amerikaanse wense te voldoen nie. Dit het voorsiening gemaak vir geen diplomatieke manewrering (strategie) waardeur 'n vreedsame oplossing bereik kon word nie.

[Uit <http://people.loyno.edu/~history/journal/1983-4/pavy.htm>.
Toegang op 14 April 2018 verkry.]

BRON 1B

Die bron hieronder is 'n hoofopskrif uit 'n Amerikaanse koerant, die *Daily News*. Dit is op 23 Oktober 1962 gepubliseer.

[Uit <http://www.gettyimages.com/photos/cuban-missile-crisis>.
Toegang op 14 April 2018 verkry.]

AFRIKAANSE VERTALING:

**ONS BLOKKEER
KUBAANSE WAPENS
ROOI SKEPE STAAN VOOR DEURSOEK OF SINK**

BRON 1C

Die brief hieronder is op 24 Oktober 1962 deur President Khrushchev (Sowjetunie) aan President Kennedy (Verenigde State van Amerika) geskryf. Dit skets Khrushchev se reaksie op die Amerikaanse blokkade van Sowjetskepe wat bestem was om na Kuba te vaar.

U, meneer die President, kondig nie kwarantyn af nie, u stel eerder 'n ultimatum en dreig dat as ons nie aan u eise voldoen nie, u mag sal gebruik. En u wil my oorreed om hiertoe in te stem! Wat sal dit beteken om hiertoe in te stem? Dit sou beteken om jouself in jou verhouding met ander lande te laat lei, nie deur redelikheid nie, maar deur wispelturigheid (sonder logika). U doen nie meer 'n beroep op redelikheid nie, maar wil ons intimideer (afskrik).

Nee, meneer die President, ek kan nie hiertoe instem nie, en ek dink dat u in u eie hart erken dat ek reg is. Ek is daarvan oortuig dat u dieselfde sou opgetree het indien u in my posisie was.

Die Sowjetregering beskou die skending van die vryheid van navigasie in internasionale waters en die internasionale lugruim as 'n daad van aggressie wat die mensdom in die afgrond van 'n wêreldkernwapenoorlog afstoot. Daarom kan die Sowjetregering nie die kapteins van Sowjet-skepe wat na Kuba onderweg is, opdrag gee om bevele van Amerikaanse vlootmagte, wat hierdie eiland blokkeer, na te kom nie.

Ons bevele aan Sowjetmatrose is om die algemeen aanvaarde standaard van navigasie in internasionale waters na te kom nie een stap daarvan af te wyk nie. En, indien die Amerikaanse kant hierdie regte skend, moet hulle bewus wees van die verantwoordelikheid wat hulle daarvoor sal moet dra. Wees verseker dat ons nie bloot waarnemers van die ongeoorloofde dade deur Amerikaanse skepe op die oop see sal wees nie. Ons sal dan van ons kant gedwing word om daardie maatreëls wat ons nodig en voldoende ag, te tref om ons regte te verdedig. Ons het alles wat nodig is vir hierdie doel.

Die uwe

N Khrushchev

Moskou

24 Oktober 1962

[Uit <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v06/d63>.
Toegang op 28 April 2018 verkry.]

BRON 1D

Die bron hieronder fokus op hoe die Sowjetunie gereageer het op die vlootblokkade wat die Verenigde State van Amerika in die Atlantiese Oseaan ingestel het.

Niemand was seker wat sou gebeur onderwyl skepe op pad na Kuba die kwarantyngebied genader het nie. Khrushchev het gewaarsku dat sy Sowjetskepe nie sou omdraai nie en dat sy duikbote Amerikaanse skepe sou sink as hulle sou inmeng met Sowjetvaartuie wat na Kuba onderweg was.

Die Amerikaners het met behulp van radar en waarnemingsvliegtuie geweet waar die naderende skepe in die Atlantiese Oseaan was en hulle het die roetes van die skepe wat vermoedelik kernmissiele en ander wapens vervoer het, uitgewerk.

Die President en regeringsamptenare by die Withuis het direkte kommunikasie met vlootkommandeurs gehad soos wat Amerikaanse skepe laat Woensdagoggend begin het om met die buitelandse vaartuie kontak te maak. President Kennedy en ander Amerikaanse regeringsamptenare het gevrees dat 'n Sowjetduikboot dalk sou probeer om die inkomende skepe te verdedig deur teen Amerikaanse oorlogskepe op te tree en dat dit tot 'n groter konfrontasie sou lei.

Die spanning is egter verlig soos wat verslae ingekom het dat sommige Sowjetskepe van koers verander het om die kwarantyngebied te vermy. Meer as die helfte van die skepe wat gemonitor is, het omgedraai waaronder dié wat daarvan verdink is dat hulle missiele en ander wapens aan boord het.

Khrushchev moes op die nippertjie hierdie skepe beveel het om van koers te verander. Ander skepe het egter na Kuba voortgestoom. Dit was burgerlike, nie militêre skepe nie, maar daar is steeds van hulle verwag om te stop as Amerikaanse oorlogskepe hulle voorgekeer het.

[Uit *The Cuban Missile Crisis – To the Brink of War* deur PJ Byrne]

VRAAG 2: WAT WAS DIE VERSKILLENDE MENINGS TEN OPSIGTE VAN DIE UITKOMS VAN DIE SLAG VAN CUITO CUANAVALA?**BRON 2A**

Hierdie bron skets hoe Kuba vanaf 1987 by die Slag van Cuito Cuanavale betrokke geraak het.

Die Sowjet Generaal Konstantin en Fidel Castro het voor die Slag van Cuito Cuanavale in Havana ontmoet. In een weergawe van die ontmoeting het Konstantin geglo dat die Kubane nie gretig (gewillig) was om te veg nie en dat dit nodig was om hulle in belang van die saak te dwing om meer aktief te wees. Dit was blykbaar nie dat die Kubane onwillig was om te veg nie, maar dat hulle nie met die Sowjet-slagveldstrategie saamgestem het nie, soos wat dit tereg later by Cuito Cuanavale uitgekom het.

Opperbevelhebber Castro het die rede vir so 'n houding aan die Sowjet-generaal verduidelik: 'In jou land is die verliese dalk onmerkbaar, maar in ons klein landjie raak die menseverlies bekend en dit het 'n groot uitwerking, daarom probeer ons regtig om verliese in Angola te voorkom.'

Vir Cuito Cuanavale het die veranderlike (onvoorspelbare) skermutselings (gevegte) in daardie tydperk tot 'n radikale verandering van Kubaanse militêre frontlinieleierskap vir die verdediging van die dorp gelei. Die bevel en strategiese beheer van die verdediging was die hele tyd in Havana en die eindelike uitkoms het bewys dat die Kubaanse opperbevelhebber, Fidel Castro, selfs op 'n afstand, 'n bekwame militêre leier was. Castro het die Angolese leier, Dos Santos, aangeraai om 'n tweeledige strategie te aanvaar: die versterking van Cuito en die uitoefen van druk op die Suid-Afrikaanse basisse naby Namibië, met gesamentlike Kubaanse en FAPLA-patrollies.

[Uit *South Africa vs Cuba in the Angolan Civil War – The Last Hot Battle of the Cold War* deur P Pollack]

BRON 2B

Die uittreksel hieronder skets hoe lede van die Suid-Afrikaanse Militêre Veterane-organisasie van die Verenigde State van Amerika (SAMVOUSA) die slag van Cuito Cuanavale beskou het.

Die Angolese Minister van Verdediging en ander amptelike Angolese en Kubaanse bronne het in 1988 beweer dat 'n Suid-Afrikaanse offensief, wat uit 9 000 troepe met 500 tenks, 600 artilleriesveldgewere en baie vliegtuie bestaan het, die dorp Cuito Cuanavale in Angola aangeval het. Volgens hulle weergawe het die aanval misluk te danke aan die dapper verdediging deur Kubaanse en Angolese troepe.

Die Kubaanse propagandaweergawe van hierdie 'heldhaftige geveg' is wyd in die Weste aanvaar, en dit was eers na die beëindiging van die oorlog dat die feite uitgekóm het. Toe die Kubane en Angolese teen die einde van 1987 veronderstel was om hulle groot oorwinning te behaal het, was hulle alreeds besig om vir vrede in Angola te vra, met hulle Sowjetondersteuners wat openlik gesê het dat die oorlog daar nie gewen kon word nie. In die daaropvolgende onderhandelings was een van die Kubaanse voorwaardes dat hulle toegelaat sou word om eervol uit die oorlog te onttrek wat 'n ongewone versoek deur 'n seëvierende weermag was, om die minste te sê. Die feit is die Kubane het geweet dat hulle besig was om te verloor, maar hulle wou nie in skande uit Angola onttrek nie. Die Suid-Afrikaners, wat die ware oorwinnaars van die Cuito-veldtog was, het besef dat indien hulle op daardie delikate stadium in die vredesonderhandelings al die feite aan die lig sou bring, die Kubane en hulle Sowjet-ondersteuners verneder sou voel en dat dit hulle dalk sou aanspoor om nog meer troepe na Angola te stuur in 'n poging om hulle reputasie te red. Om die Kubane belaglik te laat lyk, sou geen bruikbare doel dien nie.

Toe die Kubaanse en Sowjet-betrokkenheid by die oorlog egter geëindig het en die Suid-Afrikaners hulle troepe onttrek het, het dit nie lank geneem vir die ware storie oor die slag om uit te kom nie.

[Uit <http://samvousa.org/battle-cuito-cuanavale/>.
Toegang op 14 April 2018 verkry.]

BRON 2C

Die volgende foto toon MPLA soldate wat in Augustus 1988 op 'n verowerde Suid-Afrikaanse militêre tenk in Cuito Cuanavale staan.

[Uit <https://www.lrb.co.uk/v38/n06/Jeremy-harding/apartheids-last-stand>.
Toegang op 6 April 2018 verkry.]

BRON 2D

Die bron hieronder is 'n verklaring wat op 23 Maart 2018 deur die African National Congress (ANC) ten opsigte van die Slag van Cuito Cuanavale uitgereik is.

Vandag vier ons die 30ste herdenking van die Slag van Cuito Cuanavale. Die African National Congress sluit by die internasionale gemeenskap aan om hierdie historiese skermutseling sedert die Slag van Cuito Cuanavale in 1988 te herdenk.

Hierdie belangrike (historiese) oorwinning van die Slag van Cuito Cuanavale teen die voormalige Suid-Afrikaanse Weermag gedenk 'n keerpunt in die vryheidstryd en dit het die apartheidsregime in 1988 gedwing om vredesooreenkomste in Angola, Kuba en die Verenigde State te teken.

Kameraad Nelson Rolihlahla Mandela het soos volg onthou terwyl hy nog in die gevangenis op Robbeneiland was: 'Cuito Cuanavale is die kenmerk van die ommekeer in die stryd om die kontinent en ons land van apartheid te bevry; die nederlaag van die rassistiese weermag in Cuito Cuanavale het die mense van Namibië in staat gestel om uiteindelik bevry te word; die nederlaag van apartheid het as 'n inspirasie vir die strydende mense van Suid-Afrika gedien.' Die oorwinning van Angolese en Kubaanse troepe in daardie oorlog het inderdaad 'n keerpunt in die oorlog teen die Angolese mense gekenmerk, en dit was die fondament vir die onafhanklikheid van Namibië en het tot die uiteindelijke aanvang van onderhandelings in Suid-Afrika bygedra.

Die ANC wil graag op die geleentheid van die 30ste herdenking hulle beste wense aan die mense van Angola, Kuba, Namibië en Suid-Afrika bied. Die ANC salueer MK-kaders wat vir die onafhanklikheid van die Namibiërs opofferings gemaak het.

[Uit http://www.anc.org/content/30_years-anc-member-battle-cuito-cuanavale.
Toegang op 24 April 2018 verkry.]

VRAAG 3: HOE SUKSESVOL WAS DIE BLACK PANTHER-PARTY IN DIE 1960's MET DIE MOBILISERING VAN SWART AMERIKANERS?**BRON 3A**

Die bron hieronder skets in hooftrekke die redes vir die stigting van die Black Panther-party. Dit is in 1966 deur Bobby Searle geskryf.

Baie gevalle van polisie-wreedheid het in 1966 plaasgevind wat tot talle spontane (onbeplande) opstande aanleiding gegee het, iets waarteen ek en Huey gekant was, hierdie spontane opstande. Ek en Huey het begin om te probeer uitwerk hoe ons jong swart mense in 'n soort politieke kiesersmagsbeweging kon organiseer. Stokely Carmichael was met Swart Mag op die toneel.

Ek en Huey was al vir 'n ruk lank, aan en af, betrokke en het swart geskiedenis bestudeer, oor wat Malcolm X gedoen het, waarvandaan Martin Luther King Jr gekom het ... Die Black Panther-party het grootliks as gevolg van baie leeswerk ontstaan ...

Ek en Huey het op daardie tydstip saam op die adviesraad van die Noord-Oakland ('n gebied in Kalifornië, VSA) Woonbuurt-teen-armoedesentrum gewerk. Ons het vir hulle vyfduisend handtekeninge gekry om stadsraad toe te gaan om die stadsraad sover te kry om 'n polisie-ondersoekraad saam te stel om klagtes oor polisie-wreedheid te hanteer. Wel, die stadsraad het ons geïgnoreer... [dit] was net 'n rassistiese struktuur wat nie omgee het oor die veertig persent swart en Chicano*-mense wat in die stad Oakland gewoon het nie. So daar is ons en probeer uitwerk wat om te doen. Ons het in daardie maande finaal tot die slotsom gekom dat ons 'n nuwe organisasie moes begin ... Ons het gaan sit en begin om hierdie 10-puntplanprogram te skryf.

[Uit *Voices of Freedom: An Oral History of the Civil Rights Movement from the 1950s through the 1980s* deur H Hampton en S Fayer]

*Chicano is 'n naam wat aan mense van Sentraal- en Suid-Amerikaanse afkoms gegee is

BRON 3B

Die bron hieronder skets die Tienpunt-plan of Manifes van die Black Panther-party. Dit is op 15 Oktober 1966 gepubliseer.

1. Ons wil vryheid hê. Ons wil die mag hê om ons swart en onderdrukte gemeenskappe te beheer.
2. Ons wil volle indiensneming vir ons mense hê.
3. Ons wil hê dat die kapitalistiese uitbuiting van ons swart en onderdrukte gemeenskappe moet einde kry.
4. Ons wil behoorlike behuising hê wat vir mense geskik is.
5. Ons wil behoorlike onderwys vir ons mense hê wat vir ons ons ware geskiedenis en ons rol in die hedendaagse samelewing leer.
6. Ons wil heeltemaal gratis gesondheidsorg vir alle swart en onderdrukte mense hê.
7. Ons wil die onmiddellike beëindiging van polisiewreedheid en moord op swart mense, ander mense van kleur en alle onderdrukte mense in Amerika hê.
8. Ons wil hê dat alle oorloë van aggressie onmiddellike beëindig moet word.
9. Ons wil vryheid vir alle swart en onderdrukte mense hê wat tans in die Amerikaanse federale-, staats-, distrik-, stedelike- en militêre gevangnisse en tronke is. Ons wil verhore hê wat deur 'n jurie van gelykes gehou word vir alle persone wat vir sogenaamde misdade volgens die wette van hierdie land aangekla is.
10. Ons wil grond, brood, behuising, onderwys, klere, geregtigheid, vrede en mense se gemeenskapsbeheer oor moderne tegnologie hê.

[Uit <https://www.marxists.org/history/usa/workers/black-panthers/1966/10/15.htm>.
Toegang op 17 April 2018 verkry.]

BRON 3C

Die foto hieronder toon gewapende lede van die Black Panther-party wat in Mei 1967 in die Kaliforniese wetgewende liggaam ingemarsjeer het.

[Uit <http://blackhistorymonth2014.com/192/black-panther-party/>.
Toegang op 17 April 2018 verkry.]

BRON 3D

Die volgende uittreksel fokus op die redes vir die ineenstorting van die Black Panther-party in die laat 1960's.

Die sukses van die Panther se politieke aktiwiteite en gemeenskapsprogramme en hulle reusegroei, invloed en lidmaatskap het hulle gou onder die spervuur van die Amerikaanse staat gebring. Die FBI het die COINTELPRO (Teenintelligensieprogram) ('Counterintelligence Programme') teen hulle verskerp. Daar is op 'n stadium in omtrent elke kantoor in die land 'n klopjag uitgevoer. Alle voedselvoorraad vir die ontbytprogram in Chicago is uitgebrand. Gedurende een van hierdie klopjagte in die lente van 1968 het Bobby Hutton, die party se eerste lid, met sy hande in die lug uitgekom. Die polisie het hom in die kop geskiet en hy het gesterf ... Net in 1969 is 25 Panther-lede doodgemaak. Maar die FBI se bedrywighede het verder gegaan. Benewens die voortdurende inhegtenisnemings van Panther-lede wat die werk van die organisasie ontwrig het en hulle finansiële gedreineer het, het die FBI die party geïnfiltreer (ingesypel) en wedywing en geskille tussen verskillende lede versin.

Sommige mense sal vandag die beëindiging van die Panthers aan die suksesvolle bedrywighede van die FBI toeskryf. Dit het sonder twyfel enorme druk op die organisasie geplaas, maar daar is 'n aantal ander faktore wat daartoe bygedra het ...

Huey Newton sê in sy boek, *Revolutionary Suicide*, 'ons het gou uitgevind dat wapens en uniforms ons van die gemeenskap afgesonder het. Ons is as 'n ad hoc (informele) militêre groep beskou, wat buite die gemeenskapstruktuur opgetree het en te radikaal was om deel van te wees. Party van ons taktieke op daardie tydstip was miskien radikaal (bedreigend), miskien het ons te veel klem op militêre aksies geplaas.'

[Uit <http://www.socialistalternative.org/panther-black-rebellion/the-black-panther-party-for-self-defense>.
Toegang op 18 April 2018 verkry.]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Byrne, P.J. 2006. *The Cuban Missile Crisis – To the Brink of War* (Compass Point Books, Minneapolis)

Hampton, H and Fayer, S (red.) 1990. *Voices of Freedom: An Oral History of the Civil Rights Movement from the 1950s through the 1980s* (Vintage, Londen)

<http://blackhistorymonth2014.com/192/black-panther-party/>

<http://people.loyno.edu/-history/journal/1983-4/pavy.htm>

<http://samvousa.org/battle-cuito-cuanavale/>

http://www.anc.org/content/30_years-anc-member-battle-cuito-cuanavale

<http://www.gettyimages.com/photos/cuban-missile-crisis>

<http://www.socialistalternative.org/panther-black-rebellion/the-black-panther-party-for-self-defense>

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v06/d63>

<https://www.lrb.co.uk/v38/n06/Jeremy-harding/apartheids-last-stand>

<https://www.marxists.org/history/usa/workers/black-panthers/1966/10/15.htm>

Pollack, P. 2013. *South Africa vs Cuba in the Angolan Civil War – The Last Hot Battle of the Cold War* (Casemate Publishers, Oxford)